

1 • 2004

Talven tunnelmia

Hilkka Nieminen

Tuulentupa tuolla, oksalla puun.
Paksu kerros lunta sen päällä.
Oksat taivaita vasten kuvastuu
talvi-illassa hämärässä.
On loppunut talvinen päivä taas,
valon hehku vielä taivasta kiertää.
Pian sekin jo siitä häipyvä on,
revontulet jo taivaalle rientää.

Minä itseni pieneksi tunnen niin,
tuon mahtavan näytelmän alla.
Ja tiedän: Me pieninä
kierrämme vain
avaruudessa, taivahalla!

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Tammikuu

Tuntosarvi 30-vuotias

Edessä muutto liris-keskukseen

Uusi hallintolaki

Sisällys

Pääkirjoitus: Tuntosarvi 30 vuotta: R.Ruissalo	3
Maaliskuussa keskustoimisto liriksessä: K. Pyykkö	4
Tuntosarven historiaa: K. Pyykkö	7
Juttuja vuosien varrelta	9
Henkilökohtaista avustaja- järjestelmää kehitettävä: Lyhennelmä H. Hapon seminaariraportista	11
Asiakasnäkökulma keskeinen uudessa hallintolaissa: K. Pyykkö	14
VETURI-hanke kehittää tulkkipalvelujen alue- yhteistyötä: K.Pyykkö	16
Vitsejä päivän piristykseksi	17
Viisi kysymystä	18
Uusi runokirja suunnitteilla - Myös kuvantekijät mukaan: K.Pyykkö	19
Runo: Talven tunnelmia: H. Nieminen	20

Helmikuun Tuntosarvi ilmestyy 18.2. Jutut, runot, artikkelit, kuvat yms. oltava toimituksessa viimeistään 6.2.

Vuoden 2004 Tuntosarvien aineistopäivät: nro 3: 5.3., nro 4: 26.3., nro: 5: 30.4., nro 6-7: 28.5., nro: 8: 13.8., nro 9: 3.9., nro 10: 1.10., nro 11: 29.10, nro 12: 27.11.

Kannen kuva: liris-keskus on valmis. Kuva on liris-keskuksen vasemmalta puolelta eli siltä puolelta, jossa Suomen Kuurosokeat ry:n toimisto on. Toiminnanjohtajan huoneen 3 ikkunaa ovat päädyssä. Kaksi niistä on vierekkäin ja yksi on korkea. (Kuva: KP.)

Takakannen runo Talven tunnelmia on julkaistu omakustanteessa Runojen taivaskanavalla. Julkaisuvuosi 2000.

TUNTOSARVI 30.vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry. **Toimitus:** päätoimittaja tiedottaja Katri Pyykkö, puh. (09) 54953521, tekstip. (09)54953526, faksi (09) 54953517, sähköp: tiedotus@kuurosokeat.fi

Toimitusneuvosto: Riitta Ruissalo (pj), Pirjo Aflecht, Tuula Hartikainen, Pekka Juusola, Anu Mikkola, Raili Karisaari (siht), Katri Pyykkö (päätoimittaja).

Hinta: Vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen.

12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona, ja/tai sähköisenä versiona. Ruotsinkielinen Känselfrödet ilmestyy 6 kertaa vuodessa isokirjoituksella.

Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki, Puh. (09) 5495 350, Tekstipuh. (09) 5495 3526, Faksi (09) 5495 3517,

Sähköp. kuurosokeat@kuurosokeat.fi, <http://www.kuurosokeat.fi>

Painopaikka: Cityoffset, Tampere

Tuntosarvi 30 vuotta

Meidän oma lehtemme täyttää tänä vuonna 30 vuotta. Liityin yhdistyksen jäseneksi joskus seitsemänkymmentäluvun loppupuolella. Silloin lehti oli kooltaan puolta pienempi ja myös ohuempi. Se ei myöskään ilmestynyt joka kuukausi. Kehitystä on tapahtunut tänä aikana paljon.

Tämän päivän Tuntosarvi on hyvä lehti. Minusta kaikkein parasta on se, että jokainen saa sen haluamassaan muodossa: mustavalkoisena isokirjoituksella, pistekirjoituksella, hidasäänitteinä, viitottuna videona tai luetus-ohjelmassa. Tässä toteutuu se iloinen asia, että olemme keskenämme tasa-arvoisia. Jos puhutaan vaikka kuljetus- tai tulkkipalveluista, vammaispalvelulain pitäisi taata kaikille samat palvelut. Kuitenkin riippuu paljon siitä, missä sattuu asumaan, miten nämä palvelut toimivat. Olemme kovin eriarvoisessa asemassa keskenämme, puhumatakaan ns. tavallisiin kansalaisiin nähden.

Kuurosokeiden/kuulonäkövammaisten tiedonsaanti on huomasti parantunut tietotekniikan kehittymisen myötä. Laitteiden saanti vain tänä-

kään päivänä ei ole itsestään selvää. Monelle prosessi on monen vuoden taistelu. Ja se ei riitä, että saa laitteet. Pitää saada myös opetusta. Tämä kuluttaa energiaa ja voimavaroja. Mutta kun on onnistunut saamaan toimivan laitteiston, monet mahdollisuudet avautuvat. On hienoa, että eri tavoin kommunikovat henkilöt voivat vaihtaa ajatuksia sähköpostin avulla. Aina ei tarvita tulkkia. Toinen hieno asia on se, että voi asioida eri viranomaisien kanssa eikä aina tarvitse lähteä niihin virastoihin. Toivon, että laitteiden saanti tulisi sujuvammaksi ja että kaikki halukkaat saisivat laitteet.

Toivon myös, että te kertoisitte mielipiteitä Tuntosarvesta. Uudet ideat ja ajatukset ovat aina tervetulleita, niin myönteiset kuin kielteisetkin. Ja kirjoittakaa hyvät ystävät juttuja lehteen, nimenomaan tekin, jotka ette ole ennen kirjoittaneet. Tämä tuo lehteen uutta väriä ja ilmettä. Ja lukijoiden omat kirjoitukset ovat aina olleet kaikkein toivotuimpia.

Hyvää vuoden jatkoa teille jokaiselle!

Riitta Ruissalo

toimitusneuvoston puheenjohtaja ■

Maaliskuussa keskustoimisto liriksessä

Teksti&kuvat: Katri Pyykkö

Suomen Kuurosokeat ry:n keskustoimisto muuttaa helmikuun lopussa 26.2. Iiris-keskukseen. Maaliskuun alussa toiminta on jo täydessä käynnissä.

Iiris-keskus on jo valmis. Rakennus on jo luovutettu Kiinteistö Oy Iiriselle. Käytännössä kuitenkin rakennustöitä tehdään vielä esimerkiksi auditoriossa.

Iiris-keskus Itäkeskuksesta päin katsottuna

Iirixsen kaikki pinnat, seinät ja lattiat ovat hyvin himmeitä. Niiden matinpinta ei häikäise lainkaan. Ikku-noissa on myös pieniä valkoisia pisteitä, jotka ehkäisevät häikäisyä. Keskustoimiston tiloissa on valkoiset seinät, harmaat ovet ja harmaamusta muovimatto.

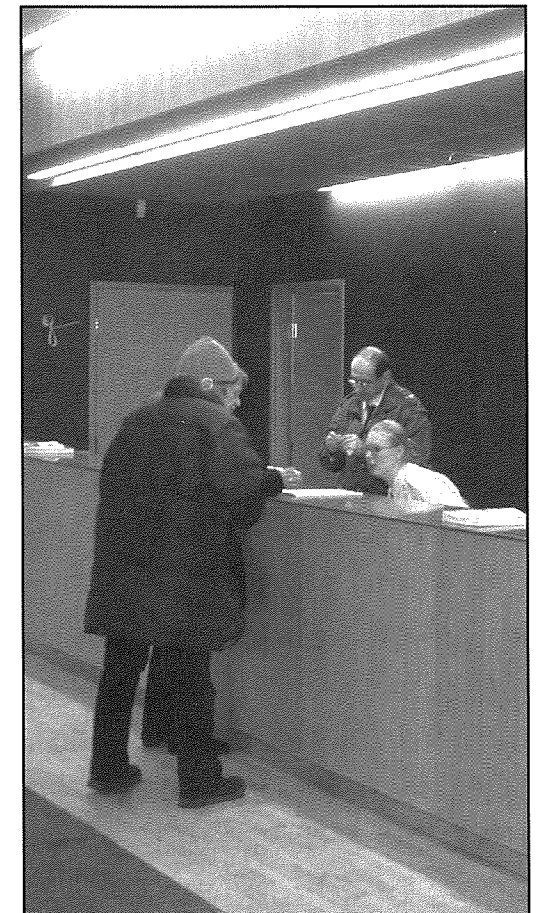
Muutto meneillään

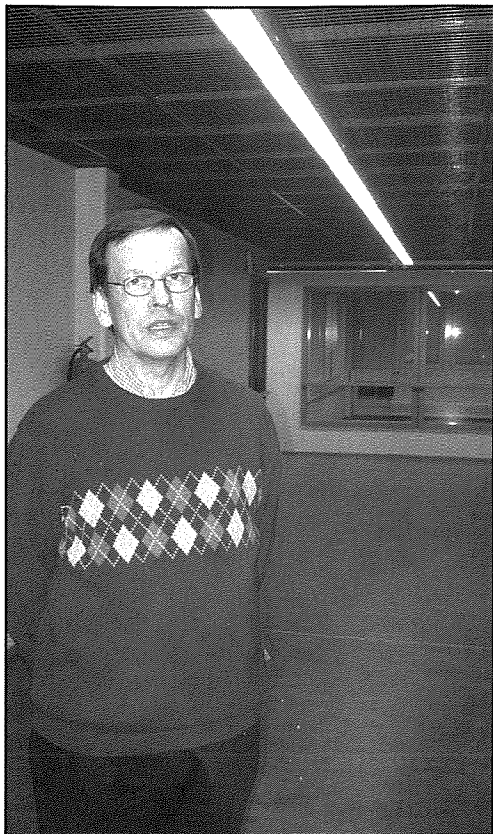
Iirikseen on jo muuttanut tai parhailaan muuttaa Näkövammaisten

Keskusliiton eri toiminnot, Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry, Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry, Fysioterapia-alan Näkövammaiset ry. Suomen Kuurosokeat ry:n muutto on valmis maaliskuun alussa.

Pisimmän ajan muuttaa Celia – Näkövammaisten kirjasto. Ääni- ja pistekirjojen muutto vie aikaa. Kirjastopalvelut ovat kiinni 1.2. Kirjasto aukeaa 13.4., pääsiäisen jälkeen.

Vastaanottotiski on sisään tuloaulassa heti vasemmalla. Siinä annettiin kaikille henkilökunnan jäsenille väliaikaiset kulkukortit. Anita vasemmalla viitto Riitalle, joka oli tulkkina. Taustalla Kai ja aluesihteri Heli. Edessä oikealla vartiointiyhtyrityksen edustaja kertomassa kulkulupien käytöstä. Vierendeissä kuvassa Marjaana ja Anneli sekä vartiointiliikkeen edustajia.

NKL:n uusi toimitusjohtaja Mauno Lehtinen kävi tervehtimässä Suomen Kuurosokeat ry:n ensimmäisiä tiloihin tutustuvia henkilökunnan jäseniä. Taustalla näkyy neuvotteluhuoneen ikkunat.

Puhelinvaihteet säilyvät ennallaan. NKL:n henkilökunnan puhelinnumeroissa on muutoksia. Suomen Kuurosokeat ry:n henkilökunnan puhelinnumerot säilyvät ennallaan. Muutamia poikkeus on. Yhdistyksen tilat lirkksen neljännessä kerroksessa ovat pienet. Kaikki työntekijät eivät mahdu sinne. Kommunikaatio- ja Tulkin käyttö-projektien työhuoneet on vuokrattu Kulttuuripalvelulta 5. kerroksesta ja päivätoiminta on lähellä keskustuomistoa. Ainakin siis projektityöntekijöiden pöytäpuhelinnumerot muuttuvat tämän takia.

liriksessä on ravintola, jota pyörittää Sodexho. Se aukesi 12.1. Ravintolassa voivat käydä niin henkilökunta, Kuntoutus-liriksen ja muiden kurssilaiset sekä muut talossa vierailevat henkilöt. Ravintolasta voi tilata tarjoiluja. lirkksen kokous-, sauna- ja uima-allas- yms. tiloja voi vuokrata. Tarkasta hinnastosta ei ole vielä tietoa.

Vierailuaikoja voi varata

liris-keskuksessa voi vierailla. Vierailujen ajankohdaksi suositellaan huhti-toukokuuta. Silloin kaikki palvelut toimivat. Vierailuvaramuksia otetaan vastaan asiakaspalvelupisteessä puhelin (09) 3960 4430 / Riitta Hartikainen. Koulutusvaraukset tehdään sähköpostilla riitta.hartikainen@nkl.fi.

liris-keskuksessa on aistitila, jonka teemana on luonto. Aistitilan lisäksi on Pimé café. Se on opetuskeittiö yhteydessä. Aistitilaa esitellään erikseenkin, mutta Pimé café –esittely sisältää aina ainakin lyhyen aistitila-esittelyn. Aistitilavierailu kestää 20 - 25 min. Tilaan mahtuu korkeintaan 10 henkilöä.

liriksen vihkiäistilaisuus on 14.5. Eri-laisia avointen ovien päiviä järjestetään sidosryhmille ja muille kuten Itäkeskuksessa asuville kevään mittaan. ■

Tuntosarven historiaa

Katri Pyykkö

Suomen Kuurosokeat ry:n ensimmäinen lehti julkaistiin syksyllä 1974. Se oli koenumero. Seuraavana vuonna Kuulo-näkövammaisten -lehti alkoi ilmestyä neljä kertaa vuodessa. Heti alussa versioita oli kolme. Lehti julkaistiin mustavalkoisena isokirjoituksella ja pisteillä.

Tuntosarvi on aina ollut ilmainen jäsenille ja asiakkaille. Ainoastaan ulkopuoliset maksavat lehdestä. Aluksi lehteä julkaisi Sokeain keskusliitto ry, nykyinen Näkövammaisten Keskusliitto. Ensimmäisiä päätoimittajia olivat **Inger Lindgren**, **Kaija Salekari** ja **Ulla Kiikka**.

Lehden julkaiseminen on kallista, varsinkin monena eri versiona. Suomen Lions -liiton piiri 107 N antoi taloudellista tukea lehden painatukseen. Lehti alkoi ilmestyä useammin. Vuonna 1978 lehti ilmestyi 12 numeroa, vuonna 1979 21, vuonna 1980 22, vuonna 1985 43 numeroa.

Lehti kehittyi ja laajenee

Tuntosarven linja muuttui ja kehittyi. Lehdessä alkoi olla selkeästi

paljon enemmän tietoa kuurosokeudesta ja kuulonäkövammaisuudesta. Se muuttui enemmän yhä enemmän järjestölehdeksi, ja maailman uutisia oli yhä vähemmän. Alussa lehti oli ollut järjestölehti, uutislehti, toimintakalenteri ja jäsenkirje. Nykyään nämä kaikki julkaistaan erikseen.

Vuonna 1980 lehden nimestä julistettiin nimikilpailu. Nimeksi tuli Tuntosarvi. Nimi oli **Seija Kallion** ehdotus. Ajatus oli se, että kuurosokean kädet ovat tuntosarvet, joilla hän tutkii maailmaa. Lehti on edelleen saman niminen. Lehden nimen muuttamista perusteltiin lehdessä (7/1980) sillä, että osa kuurosokeista ei halua, että heille tulee lehti nimeltä Kuulo-näkövammaisten -lehti. Myöhemmin samaa keskustelua on käyty Kuurosokeiden Uutislehden nimestä.

Vuoden 1980 lopussa lahjoitusvarat Tuntosarven tekemiseen olivat loppussa. Päätoimittaja **Pirjo Rissanen** miettikin lehdessä, mikä on lehden kohtalo. Vuoden 1981 lopulla

Pirjo kirjoitti lehdessä, että Suomesa kuurosokeiden lehdet ja ylipäänsä tiedonsaanti on jäljessä verrattuna muihin Pohjoismaihin. Hän pyysi Näkövammaisten Keskusliiton tiedotustoimikuntaa miettimään lehden rahoitusta ja päätoimittajan palkkaamista.

Vuonna 1982 Tuntosarvi ilmestyi jo 22 kertaa. Julkaisija oli edelleen NKL. Lasten sivut ”Pienten piirisä” ilmestyivät lehteen. Niitä toimitettiin Lasten Keskuksesta eli nykyisessä Kuulonäkövammaisten Kuntoutumiskeskuksessa. Muuten lehteä tehtiin Näkövammaisten Keskusliiton lehtien toimituksessa.

Vasta vuonna 1987 lehden teko siirtyi kokonaan Suomen Kuurosokeat ry:lle. Numero 26/1987 on ensimmäinen lehti, jonka julkaisemisesta vastasi Suomen Kuurosokeat ry.

Vuonna 1987 yhdistykseen palkattiin ensimmäinen tiedottaja. Hän oli **Heli Reinikainen**. Tiedottajan tehtäviin kuuluu Tuntosarven päätoimittajuus. Helin ansiosta lehdestä tuli selkokieline lehti. Tiedottajia on ollut useita: Helin jälkeen tuli **Leena Turunen**, sitten **Liina Eloaho**, **Anu-Liisa Rönkä** ja nyt **Katri Pyykkö**.

Nykyään Tuntosarvessa on 12 numeroa vuodessa. Ajankohtaisem-

man ja kiireellisemmän tiedon tarvetta - uutisia ja ilmoituksia - tarjoaa Kuurosokeiden Uutislehti. Se perustettiin vuonna 1988. Se ilmestyy 48 kertaa vuodessa. Sitä on toimitanut alusta alkaen **Raili Karisari**. Yhdistyksessä on siis tiedon tarjontaa pystytty lisäämään vuosien kuluessa.

Kuurosokeat kirjoittajina alusta alkaen

Kuulo-näkövammaisten -lehdessä julkaistiin tiedotuksia järjestötoiminnasta. Lisäksi julkaistiin pieniä artikkeleita kuurosokeita kiinnostavista apuvälineistä ja asioista kuten erilaisista palveluista ja tapahtumista kuten leireistä ja kursseista. Tärkein osa oli alussa kuitenkin kotimaan ja ulkomaan uutisilla.

Lehteen kirjoittivat niin vähäinen henkilökunta kuin kuurosokeat itse. Jo alussa kuurosokeiden kirjoituksia oli, mutta melko vähän. Lehtikin oli pieni. Mutta kuurosokeiden rooli kirjoittajina on kasvanut koko ajan.

Keino saada jäsenet ja asiakkaat innostumaan kirjoittamisesta ovat kirjoituskilpailut. Niiden avulla saatiin juttuja lehteen. Vuonna 1980 kuurosokeat alkoivat saada jutuistaan pienen palkkion. Näinhän on tänäkin päivänä.

Jokaiselle tietoa omalla tiedonsaantitavalla

1990-luvulla lehden versiot lisääntyivät. Vuonna 1990 alettiin julkaista viittomakielistä videota lehdestä. Uusia versioita olivat myös ruotsinkielinen Tuntosarvi, Känselfrödet, jota kopioitiin asiakkaille. Sitä julkaistiin pitkään yhtä monta numeroa kuin suomenkielistä. Säästösyistä vuonna 2003 lehtien määrä on laskettu kuuteen. Uusinta uutta ovat tietysti sähköpostilehdet, joita alettiin julkaista jo vuonna 1995. Tuntosarvi siirrettiin luetus-ohjelmaan vuonna 2002. Siellä sen lukeminen on käytännöllisempää kuin yhtenä pitkänä sähköpostiviestinä.

Takapakkiakin on aina välillä tullut. Värikansia tehtiin vähän aikaa, videossa ei enää ole ääntä. Syynä ovat aina olleet kustannukset.

Tänä vuonna Tuntosarvi juhlii 30-vuotista taivaltaan. Lehden kantta on uusittu. Osa kansista tulee olemaan värillisiä, osa mustavalkoisia. Lehden rooli on ollut tärkeä kuurosokeiden kirjoitusharrastuksen ylläpitämisessä. Suomalaisten kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten kirjoitusharrastusten kunniaksi tänä vuonna julkaistaan myös yhdistyksen 4 runokirja. Siitä enemmän toisaalla tässä lehdessä. ■

Juttuja vuosien varrelta

Katri Pyykkö

Tuntosarven kirjoittajakunnassa on aina ollut kuurosokeita. Se on hyvä. Toivottavasti vanhat ja uudet kirjoittajat jaksavat edelleen innostua. Tuntosarvi on lehti ja kanava, jossa oman äänen saa kuuluville.

Kaikki kirjoittajat ja heidän juttunsa ovat erilaisia. On kokemuksia apuvälineistä, leireistä ja omasta elämästä, on mielipiteitä, tarinoita ja runoja. Sama linja on säilynyt.

Eikä pidä lannistua, vaikka joku lukijoista vähän arvostelisikin omaa kirjoitusta. Joku toinen sitä taas sitten kehuu maasta taivaaseen.

Anu Mikkola teki viime vuonna lukijaselvityksen. Siitäkin kävi ilmi, että lukijat toivovat erityisesti kuurosokeiden omia kirjoituksia lehteen.

Seuraavaan on koottu muutamia lainauksia kirjoituksista vuosien varrelta. Kirjoittajat ovat monille ennestään tuttuja. Toivon kuitenkin, että mahdollisimman monet kuurosokeat lähettäisivät kirjoituksiaan lehteen. Aluksi kirjoittamisen kynnys voi

tuntua korkealta, mutta ajan myötä kynnys madaltuu.

Kari Lerneeltä julkaistiin Kuulo-näkövammaisten lehdessä 4/1975 runo Illan tähti:

Vasta illan tähden tänään näin
kun yksin kuljin ikuista päin
Sitten muistin yksinään
jos ken vaan olisi lähelläin.
On taivas pääni yllä
sen sydämeni tietää kyllä
kun kuljen aina eteenpäin
Silloin sydämeni sanoo näin:
Missä kuljen, ain
on Herra mun rinnallain.

Hilkka Silonen (nyk. Hyötylä) kirjoitti Tuntosarvessa 17/1979 Terveisiä Malminharjulta mm. näin: "Kirjoitan Malminharjulta, jossa oli tulkkurssi 25.-26.8. Siellä oli kuuroja ja kuurosokeita. Kuurot halusivat oppia auttamaan kuurosokeita. Kysyin kuuroilta, onko kuurosokeaa vaikea ymmärtää. He sanoivat, ettei ole vaikea vaan helppo ymmärtää kuurosokean viittomista. Sillä kuurot ja kuurosokeat käyttävät samanlaista viittomakieltä. He voivat keskustella keskenään viittomalla kädestä käteen. Pyysin kuuroja, etteivät he unohtaisi kuurosokeita yksin vaan tulisivat rohkeasti keskustelemaan."

Vuonna 1985 (numero 12) **Hilkka Kasurinen** kertoi kissanpoika San-

tusta. Hänen tyttärensä oli tuonut käärön ja vaatinut äitiä lupaamaan, että se, mitä käärössä on, pidetään. Santtu taisikin olla kuulokissa: "Santusta oli minulle monenlaista apua ja hyötyä. Esimerkiksi ovikellon soidessa Santtu tuli luokseni ja hieroi vimmatusti vartaloaan minun jalkojani vasten, katsoi silmiin ja naukui. Se oli merkki, että oven takana oli joku ihminen. Santtu nukkui aina jalkopäässä. Joka ilta laitoin kellon itselleni soimaan aamuksi kello viisi työhön menoa varten. Kun kello pirautti soimaan, tuli Santtu salamanopeasti herättelemään minua pehmoisella tassulla taputtelemaan poskelle, että herää mamma. Tämän saman se teki lapsillekin, kun jätin heille kellon soimaan kouluun lähtöä varten. Aina kun tulin töistä kotiin, Santtu vaati heti syliin ja sitä piti kovasti silitellä ja hyväillä jonkun aikaa."

Iiris Alkio pohti numerossa 8/1990, mitä rakkaus on: "Eiköhän rakkaus ole sitä, että pystyy keskustelemaan ja tuntee hyväksyvänsä toisensa. Että tuntee kaipaavansa tämän läheisyyttä ja kokee hänet todella tärkeäksi. Rakkaudessa tuntee myös myötätuntoa toisen kivuissa ja vaikeuksissa. Jos on välinpitämätön, niin rakkaus ei ole oikea, vaan se on pelkkä tapa. Mistä johtuukin, kun tuntuu siltä, että rakkaus olisi kadon-

nut. Jos joskus sen todella löytää, on se arvokas lahja, jota pitää suojella. Pitää antaa rakkaudelle mahdollisuus versoa eli laajentua; kasvaa ja tuottaa hyvää satoa.

Tuntosarvessa on kerrottu aina apuvälineistä ja uusimmasta kehityksestä. Numerossa 5/1995 **Martti Avila** kertoo tietokoneista: "Tietokoneet ovat yleistyneet kovaa vauhtia. Myös meidän kuurosokeiden parissa tietokone on pian arkipäivää. Tietokone ei ole ylellisyyttä. Kuurosokeat tarvitsevat tietoa ympäristöstään." "Vuodessa oppii paljon, kun malttaa ahkerasti opiskella. Tietokone pitää sisällään paljon erilaisia salaisuuksia. Niiden oppimisessa menee oma aikansa. Vielä en konetta osaa täydellisesti käyttää, mutta hallitsen pääasiat ja tulen toimeen jo aika hyvin. Ja kun on hyvään alkuun päässyt, niin jatkossa on helppo opiskella lisää."

Aatos Ahonen esitteli vaellusharrastusta ja jutaajien kerhoa parissakin lehdessä vuonna 2000. Numerossa 10/2000 kerrottiin vaelluksesta Muonion Jokijärvellä. "Teimme useampia lyhyempiä vaelluksia. Harjoittelimme samalla kompassin käyttöä. Ja löysimme sinne minne pitikin. Metsässä on turvallista liikkua, kun on kartta ja kompassi, hallitsee kartanlukutaidon." ■

Henkilökohtaista avustaja-järjestelmää kehitettävä

Lyhennelmä edunvalvontasihteerin Heidi Hapon seminaariraportista

Kynnys ry järjesti henkilökohtaisesta avustajajärjestelmästä seminaarin. Projektissa oli monia mielenkiintoisia puheenvuoroja.

Seminaarissa esiteltiin Kynnyksen uusi projekti – HAJ-projekti eli henkilökohtaisen avustajajärjestelmän kehittäminen. Projektin päätavoite on saada järjestelmä vastaamaan paremmin vammaisen henkilön tarvetta. Sen tehtävänä on myös tiedottaa avustajajärjestelmästä eri tahoja. Tavoitteena on luoda erilaisia toiminta- ja rahoitusmalleja järjestelmälle. Alkuvaiheessa selvitetään, miten järjestelmä toimii nyt. Vammasilta työnantajilta, henkilökohtaisilta avustajilta ja järjestelmän parissa työskenteleviltä on kerätty tätä varten tietoa.

Projektikoordinaattorina toimii **Marjo Heinonen** Kynnys ry:stä. Projek-

tin johtoryhmään kuuluu henkilöitä Kynnys ry:stä, Lihastautiliitto ry:stä, Näkövammaisten keskusliitto ry:stä sekä Suomen MS-liitosta.

Järjestelmä vähentää laitoshuollon tarvetta ja edistää tasa-arvoa

Invalidiliiton vammaisasiamies **Eli-na Akaan-Penttilä**, entinen Kynnys ry:n lakimies kertoi, mitä vammais-palvelulaki (VPL) sanoo henkilökohtaisesta avustajajärjestelmästä. Kun lakia tehtiin vuonna 1986 hallituksen esityksessä todettiin, että avustajajärjestelmän tavoite on ehkäistä ja vähentää vaikeavammaisten henkilöiden laitoshuollon tarvetta. Tavoitteena oli myös tarjota joissain tapauksissa vaihtoehto palveluasumiselle. Avustaja on tarpeellinen osallistumis- ja toimintamahdollisuuksien takaamiseksi. Lain tarkoitus on myös edistää tasa-arvoisuutta yhteiskunnan jäsenenä. Lain mukaan palvelu on järjestettävä kunnassa olevan tarpeen mukaan sekä sisällöllisesti että laadullisesti.

Avustajan voi saada VPL:n mukaan kahdella eri tavalla. Avustajan myöntäminen voi olla taloudellinen tukitoimi. Silloin kyse on kunnan määrärahasidonnaisesta palvelusta. Avustaja voidaan myöntää myös palveluasumisen kautta. Palvelu-

asuminen on subjektiivinen oikeus. Se on järjestettävä, vaikka kunnalla olisi heikko määrärahatilanne. Tässä tapauksessa henkilökohtainen avustaja on asumiseen liittyvä palvelu ja avustaja on välttämätön jokapäiväisen suoriutumisen näkökulmasta. Tästä Akaan-Penttilä vetää selkeän johtopäätöksen: myös henkilökohtainen avustaja on subjektiivinen oikeus, jos henkilö täyttää VPL:n mukaisen palveluasumisen saamisen vaatimukset. Tästä näkökulmasta on korkein hallinto-oikeus antanut myönteisen päätöksen vuonna 2001.

Akaan-Penttilä muistutti, että henkilökohtaisessa avustajajärjestelmässä vammaisella henkilöllä on kaksi erillistä suhdetta. Hänellä on työsuhde avustajan kanssa ja asiakassuhde kunnan kanssa. Joissakin kunnissa kunta tosin hoitaa palkkatilityksen. Silti muut työnantajan oikeudet säilyvät työnantajana toimivalla vammaisella henkilöllä. Hänen on oltava oikeustoimikelpoinen voidakseen toimia työnantajana. Hänen on myös noudatettava voimassa olevaa työlainsäädäntöä.

Järjestelmää pyritään kehittämään

Ylitarkastaja **Aini Kimpimäki** sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä kertoi,

että henkilökohtaista avustajajärjestelmää on pyritty kehittämään. Esimerkiksi erilaisia rahoitustapoja on pohdittu. Lisäksi on laadittu suunnitelmia, miten avustajajärjestelmä voitaisiin muuttaa subjektiiviseksi oikeudeksi. Se ei kuitenkaan tarkoita, että se olisi sitä kaikille vammaisille. Ongelma on myös se, että uudet subjektiiviset oikeudet voivat heikentää muiden palvelujen järjestämismahdollisuuksia. Vuonna 2002 perustettiin STM:ssä kehittämistyöryhmä pohtimaan järjestelmän kehittämistä.

Lisäksi ministeriössä on laadittu erilaisia selvityksiä ja tilastoja avustajajärjestelmän toteutumisesta. Vuonna 2001 palvelua sai 3146 henkilöä, vuonna 2002 heitä oli 3517. Avustajan palveluja myönnetään eri tuntimääriä asiakkaan tarpeen mukaan. Alle 20 tuntia viikossa sai 49 prosenttia, 21-40 tuntia oli 41 prosentilla. Henkilökohtainen avustajan palveluja oli myönnetty yli 40 tuntia vain 11 prosentille vaikeavammaisista palvelun saajista.

Avustajan työnantajana toimiminen vaikeaa

Pia Zaerens kertoi seminaarissa omakohtaisia kokemuksiaan henkilökohtaisesta avustajajärjestelmä-

tä. Hän muistutti siitä, että kuntien korvauskäytännöt vaihtelevat jonkin verran. Siksi eri kunnissa asuvat vammaiset henkilöt ovat eriarvoisessa asemassa keskenään.

Zaerensin mielestä ongelmia ei ole avustajan palkkauksessa silloin, kun kunta toimii työnantajana. Yleensä työnantaja on kuitenkin avustettava itse. Silloin ongelmina on mm. tietämättömyys työlainsäädännön sisällöstä kuten työsopimuksen solmimisesta, sairausajan palkan maksamisvelvoitteesta ja työsuhteen päättämisestä lain mukaan.

Kun avustettava on työnantajana on henkilökohtaisen avustajan työoikeudellinen asema heikempi kuin muilla. Alalla ei ole työehtosopimusta. Se tarkoittaa, että avustajan palkka on heikempi kuin hoitoalalla yleensä. Työnantaja (palvelun saaja) ja työntekijä (avustaja) sopivat ehdoista keskenään. Vain työlainsäädäntö rajoittaa sopimusta esimerkiksi vuosilomalaki.

Henkilökohtaiselle avustajalle työsopimuksen solmiminen ja työsuhteen ehdoista sopiminen on siis erityisen tärkeää. Vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia toimia työnantajina pitäisi parantaa ja tukea. Avustajan työn arvostusta pitäisi saada myös nostettua, sanoi Zaerens. ■

Asiakasnäkökulma keskeiseksi uudessa hallintolaissa

Katri Pyykkö

Uusi hallintolaki tuli voimaan tämän vuoden alussa. Se koskee valtion ja kuntien virkamiehiä esimerkiksi sosiaalialalla, työvoimatoimistoissa, kunnan virastoissa, verotuksessa, valtion ministeriöissä, tasavallan presidentin kansliassa jne.

Julkisella sektorilla on tapahtunut monenlaisia muutoksia. Viranomais-tehtäviä hoitavat nykyään usein myös yksityiset ja julkisoikeudelliset yhdistykset. Uusi laki koskee myös heitä. Laki koskee myös eri viranomaisten käsittelemiä hallintokante-luasioita esimerkiksi hallinto-oikeuk-sissa. Lakia ei kuitenkaan sovelleta oikeuskansleriin eikä eduskunnan oikeusasiamiehen toimintaan.

Laissa säädetään entistä selkeäm-min siitä, miten hallintoasia laitetaan vireille, miten se käsitellään ja mi-ten päätös annetaan tiedoksi. Hal-lintoasioita ovat esimerkiksi apuvä-linepäätösten tekeminen, vammais-palvelulakiin liittyvien päätösten te-keminen, verotukseen liittyvien pää-tösten tekeminen yms.

Uuden lain mukaan asianosainen on se, jonka oikeutta, etua tai velvolli-suutta hallintoasia koskee. Asia voi koskettaa häntä välittömästi tai vä-lillisesti. Asianosainen on oikeutet-tu hoitamaan itse omat hallintoasi-ansa. Asianosainen on viranomai-sen asiakas.

Asianosaisia on aina kuultava. Asi-an kiireellisyys ei saa vaikuttaa kuu-lemiseen. Asianosaiselle on aina il-moitettava kuulemisen tarkoitus. Hänelle on myös ilmoitettava mää-räaika, missä ajassa tämän on an-nettava selvitys, jos niin haluaa teh-dä. Hänelle on myös kerrottava tar-vittaessa, mistä asioista häneltä sel-vitystä pyydetään. Myös kuurosoke-at ja kuulonäkövammaiset asioivat eri viranomaisten luona.

Viranomaiseen on voitava luottaa

Laissa määrätään hyvästä hallinto-tavasta. Asiakkaan on voitava luot-taa, että viranomainen toimii oikein. Hänen on voitava myös luottaa, että

viranomaisen päätökset ovat pysy-viä. Se tarkoittaa, että viranomaiset voivat käyttää toimivaltaansa vain hyväksyttäviin tarkoituksiin. Asiak-kaita on kohdeltava tasapuolisesti ja viranomaisten on oltava puolueetto-mia.

Neuvonta laajempaa

Uuden hallintolain myötä monen asian pitäisi parantua asiakkaan näkökulmasta. Viranomaisten on neuvottava asiakkaita entistä laa-jemmin. Jos asiakas tarvitsee tietoa, viranomaisen on neuvottava, miten hallintoasiaa pitää hoitaa. Viran-omaista kuitenkin rajoittaa oma toi-mivaltansa. Viranomaisen on vastat-tava myös asiointiin liittyviin kysy-myksiin. Jos asiakkaan asia ei kos-ke viranomaista, hänen on opastet-tava asiakasta ottamaan yhteyttä toiseen viranomaiseen, jolle asia kuuluu.

Päätöksistä annettava tietoa

Asioiden käsittely ei saa kestää lii-an kauan. Viranomainen ei saa vii-vyttää niitä aiheettomasti. Asiakkaal-le annettava arvio, kauanko asian käsittely kestää.

Hallintopäätökset on annettava kir-jallisesti. Viranomaisen on annetta-va päätös tiedoksi myös muille, joi-

ta asia koskee. Jos muilla on esi-merkiksi oikaisun tai muutoksen hakuoikeus asiassa. Esimerkkinä voisi olla rakennusluvan myöntämi-nen. Se pitää antaa tiedoksi myös kuntalaisille, joita se voi koskea. Uuden lain mukaan tiedoksianto voidaan yleensä toimittaa tavallisella kirjeellä.

Virheiden korjaaminen sujuvampaa

Viranomaisen on uuden lain myötä helpompi korjata itse virheensä. Asiavirheen lisäksi viranomainen voi uuden lain myötä korjata menette-lyvirheen. Menettelyvirhe on esimer-kiksi sellainen, että kuulemisessa tai päätöksen perusteluissa on tehty virhe. Uudistus helpottaa selvien vir-heiden korjaamista. Samalla se vä-hentää muutoksenhakutarvetta. Vir-heen korjaaminen asianosaisen va-hingoksi edellyttää kuitenkin asian-osaisen suostumuksen. Myös kirjoi-tus- ja laskuvirheiden korjaaminen on edelleen mahdollista.

Uusi laki määrää siis viranomaisia siinä, miten heidän on toimittava, että hyvä hallintotapa toteutuu. Hyvä hallintotapa on sitä, että viranomais-ten kanssa asioivat ihmiset saavat mahdollisimman hyvää palvelua ja tietoa siitä, mitä heiltä odotetaan, kun he hoitavat asiaansa. ■

VETURI-hanke kehittää tulkkipalvelujen alueyhteistyötä

Katri Pyykkö

Suomessa 77 prosentissa kunnista asukasluku on alle 10 000. Alle 2000 asukasluku jää 20 prosentissa kunnista. Vähäisen väkimäärän takia erilaisten erityispalvelujen järjestäminen ja tuotanto on vaikeaa. Tämä koskee myös tulkkipalveluja.

VETURI eli verkostoituvat tulkkipalvelut-hanke aloitti tulkkipalvelujen alueellisen yhteistyön kehittämisen vuonna 2001. Hankkeen ensimmäisen vaiheen tavoitteena oli tukea kuntia kuulo- ja puhevammaisten tulkkipalvelujen laadukkaassa järjestämisessä. Lisäksi VETURI-hankkeessa kehitettiin alueellista yhteistyötä ja palvelumalleja ja tapoja toimia. Lisäksi edistettiin alueellista sopimusmenettelyä.

Tulkkipalvelua on järkevää kehittää monien tahojen yhteistyönä ja kuntien rajat ylittävänä. Eri tahojen erityisosaamisen ja kokemuksen hyväksi käyttö parantavat palveluja. Tulkkipalveluhan on subjektiivinen on oikeus. Hankkeessa luotiinkin alueverkostot.

Kehittämispäällikkö **Aulikki Rautavaara** Stakesista kertoo, että monet VETURIn alueryhmistä ovat päättäneet jatkaa toimintaansa. Mukana on tulkkipalvelun järjestäjiä eli kuntia sekä palvelun tuottajia kuten tulkikeskuksia ja yksittäisiä freelance-reita. Mukana ryhmissä ovat myös käyttäjien edustajat eri järjestöistä. Mm. Suomen Kuurosokeat ry:n aluesihteeireitä ja jäseniä on ollut mukana. Eri kommunikaatiotapojen käyttäjiä on kuultu erilaisissa tilaisuuksissa. **Terhi Pikkujämsä** on ollut VETURIn asiantuntijafoorumin jäsen. Yksi tärkeä yhteistyön osapuoli on myös ollut koulutusta ja opetusta järjestävät tahot. Uusin tulokas yhteistyökuvioon ja ryhmien työskentelyyn ovat osaamiskeskukset. Rautavaara arvioi, että niiden rooli on tulevaisuudessa erittäin tärkeä ja oleellinen.

VETURI-hankkeen ensimmäisen vaiheen päätösseminaari on 10.2. Valkeassa talossa. Siellä hankkeen tuloksista ja tulevaisuudesta tiedotetaan tarkemmin. ■

Vitsejä päivän piristykseksi

Nainen valitti lääkärille, että hänen miehensä kuulossa on jotain vikaa.

- Saatan puhua hänelle kokonaisen tunnin, eikä hän ole kuullut sanaakaan.

Mitä eroa on Windows-käyttöjärjestelmällä ja tietokoneviruksella?

- Virus toimii.

Uusi postinkantaja tuli talon pihaan, jossa oli kyltti "VAROKAA KOIRAA!" Postikantaja empi, mutta hiipi sitten varovasti ovelle. Ovi avautui. Isäntä seisoi hyvin pienen koiran kanssa ovella. – Miksi kyltti on pihalla? posteljooni ihmetteli. – Ettette astuisi sen päälle, isäntä vastasi.

Miksi poliiseilla on sakset mukanaan?

- Jotta he voisivat leikata rikollisilta pakotien poikki.

Missä koulussa oppilaat voivat haukkua opettajaa? – Koirakoulussa.

Opetustilanne poliisikoulussa:

- Miten hajotetaan mellakoiva väkijoukko, oppilas Pöllänen?
- Otetaan lakki pois päästä, ja aletaan kerätä kolehtia.

Nainen kertoo konstaapelille onnettomuudesta:

- Ensin törmäsin jalkakäytävälle pyöräköityihin moottoripyöriin, jonka seurauksena ajoin päin puuta, jolloin auto kääntyi ja jäi keskelle tietä, jolloin rekka törmäsi perääni ja auto lensi näyteikkunasta sisään. Silloin menetin autoni hallinnan...

Hammaslääkäri asiakkaalle:

- Ei teidän tarvitse noin paljoa suuta avata.

- Minä ajattelin, että te laitatte sinne pihdit.

- Niin laitankin, mutta ajattelin itse jäädä ulkopuolelle.

Silmälääkäri rouvashenkilölle, jonka juuri oli tutkinut:

- Anteeksi, että kysyn. Kuinka Te löysitte tänne?

Rakkaus on sokea, sanoi mato, kun spagettiin rakastui.

Miehet juttelevat:

- Kissani kuoli, kun se söi hiiren.
- Miten se on mahdollista?
- Tietokoneessani oli jäänyt virta päällä. ■

Viisi kysymystä

1. Mikä oli Suomen väkiluku vuoden 2003 lopussa?
2. Mikä oli Kuhlmay, joka toimi Suomessa jatkosodan aikana 5 viikkoa?
3. Missä kaupungissa on Aulanko?
4. Paljonko presidentti Tarja Halonen täytti vuosia jouluaattona 2003?
5. Mikä on Moldovan pääkaupunki?

1. Tilastokeskus arvioi, että Suomen väkiluku oli vuoden 2003 lopussa 5 220 000. Väestömäärä on lisääntynyt 13 700 ihmisellä.

2. Kuhlmay oli saksalaisten lentosasto. Se tuli Mannerheimin pyynnöstä Suomen apuun vuonna 1944. Tali-Ihantalan taistelussa Kuhlmayn 70 lentäjää ja konetta tuhosivat satoja Neuvostoliiton panssareita. Ne pudottivat alas 150 neuvostokonetta ja pudottivat 60 prosenttia pommeista puna-armeijan aseisiin. Lentosaston omat menetykset olivat myös suuret.

3. Aulanko on Hämeenlinnassa. Siellä on tänä vuonna Suomen Kuurosokeat ry:n kevätkokous.

4. Tarja Halonen täytti 60 vuotta 24.12.2003.

5. Vuonna 1990 itsenäistyneen Moldovan pääkaupunki on Chisinau. Sen naapurimaat ovat Romania ja Ukraina. ■

Uusi runokirja suunnitteilla

Myös kuvantekijät mukaan

Katri Pyykkö

Suomen Kuurosokeat ry jälleen julkaisee runokirjan syksyllä 2004. Edellisestä kirjasta on jo kulunut aikaa. Tiskattu ruusu – tarinoita ja runoja -kirja julkaistiin vuonna 1998.

Tilaa on, mutta rajoitetusti

Runokirjaan voi tarjota uusia runoja tai lyhyitä tarinoita, joita ei ole julkaistu vielä aikaisemmin missään. Kirjassa julkaistaan 1 - 5 runoa per kirjoittaja eli korkeintaan 5 sivua kirjoittajaa kohti. Tarinoita julkaistaan korkeintaan yksi kirjoittajaa kohti. Tarinoiden pituus on korkeintaan 8000 merkkiä. Kirjassa tarinan pituus on siis korkeintaan 8 sivua. Tarinan lisäksi voidaan yhdeltä kirjoittajalta julkaista lisäksi korkeintaan 3 sivua runoja.

Tilan rajoittaminen auttaa meitä saamaan mahdollisimman monien kirjoittajien äänen kuuluville. Tarinoita ja runoja voi lähettää enemmänkin. Tuntosarvi-lehdessä voidaan myös

hemmin julkaista niitä, jotka eivät mahdu kirjaan.

Aihe on vapaa

Runojen ja tarinoiden aiheet ovat vapaita. Aihe voi siis olla mikä tahansa. Toivottavaa on, että runoista ja tarinoista löytyy myös kokemuksia, tunteita ja oivalluksia kuurosokeiden omasta elämästä, arjesta, juhlasta, aistimuksista, pienistä tapahtumista ym.

Tarina voi olla omaan elämään perustuva tai se voi olla keksitty eli fiktiivinen. Myös aforismit ovat tervetulleita.

Kirja kuvitetaan

Lisäksi kirjassa julkaistaan 8 – 12 värikuvasivua. Kuvat pyritään valitsemaan runoihin sopiviksi. Kuvat ovat kuurosokeiden tekemästä taidesta.

Kesällä Kulttuurileirillä kuvataideryhmälle annetaan julkaistavia runoja ja tarinoita innoitukseksi. Ryhmäläiset voivat tehdä taidetta näihin runoihin ja tarinoihin liittyen. Kuvista parhaiten runoihin sopivat julkaistaan kirjassa.

Kirjan kuvituksena voidaan käyttää myös aikaisemmin yhdistyksen eri kursseilla, leireillä ja toiminnassa tehtyä taidetta. Yhdistyksen arkistos-

sa on kuvia kuurosokeiden töistä aikaisemmilta vuosilta paljon. Niistäkin voi löytyä runoihin sopivia. Lisäksi tiedotus seuraa, mitä tapahtuu yhdistyksen eri päivätoiminnoissa ja toimintapäivät projektissa. Tavoitteena on saada kuurosokeiden kulttuuriharrastuksia esille monipuolisesti.

Toimituskunta ja aikataulu

Kirjan toimituskuntaan kuuluvat Yleisradion kulttuuritoimittaja **Nadja Nowak**, tiedottaja **Katri Pyykkö**, toimittaja **Raili Karisaari** ja maisteri **Timo Peltomäki**. Hän vetää Tampereella Toimintapäivien kirjallisuuspiiriä. Nadja Nowak on ollut mukana mm. Finlandia-palkinnon esiraidissa.

Runot ja tarinat on lähetettävä yhdistyksen tiedotukseen 15.5. mennessä. Runoja voi lähettää sähköpostilla tiedotus@kuurosokeat.fi tai NKL:n palvelimella Katrin tai Railin nimellä. Runoja voi lähettää kirjoitettuna postitse osoite Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 Iiris. Runoja voi lähettää myös pisteillä

Nyt on siis koko kevät aikaa työstää runoja ja tarinoita. Neuvoja ja lisätietoja voi kysyä tiedotuksesta. Rohkeutta peliin! Toivotamme niin vanhat kuin uudet kirjoittajat mukaan! ■